

اقدامات تعاونی در ترکیه و اتحادیه اقتصادی اروپا

پروفسور دکتر زوراب آریکان*
مترجم: دکتر غلامعلی سرمد

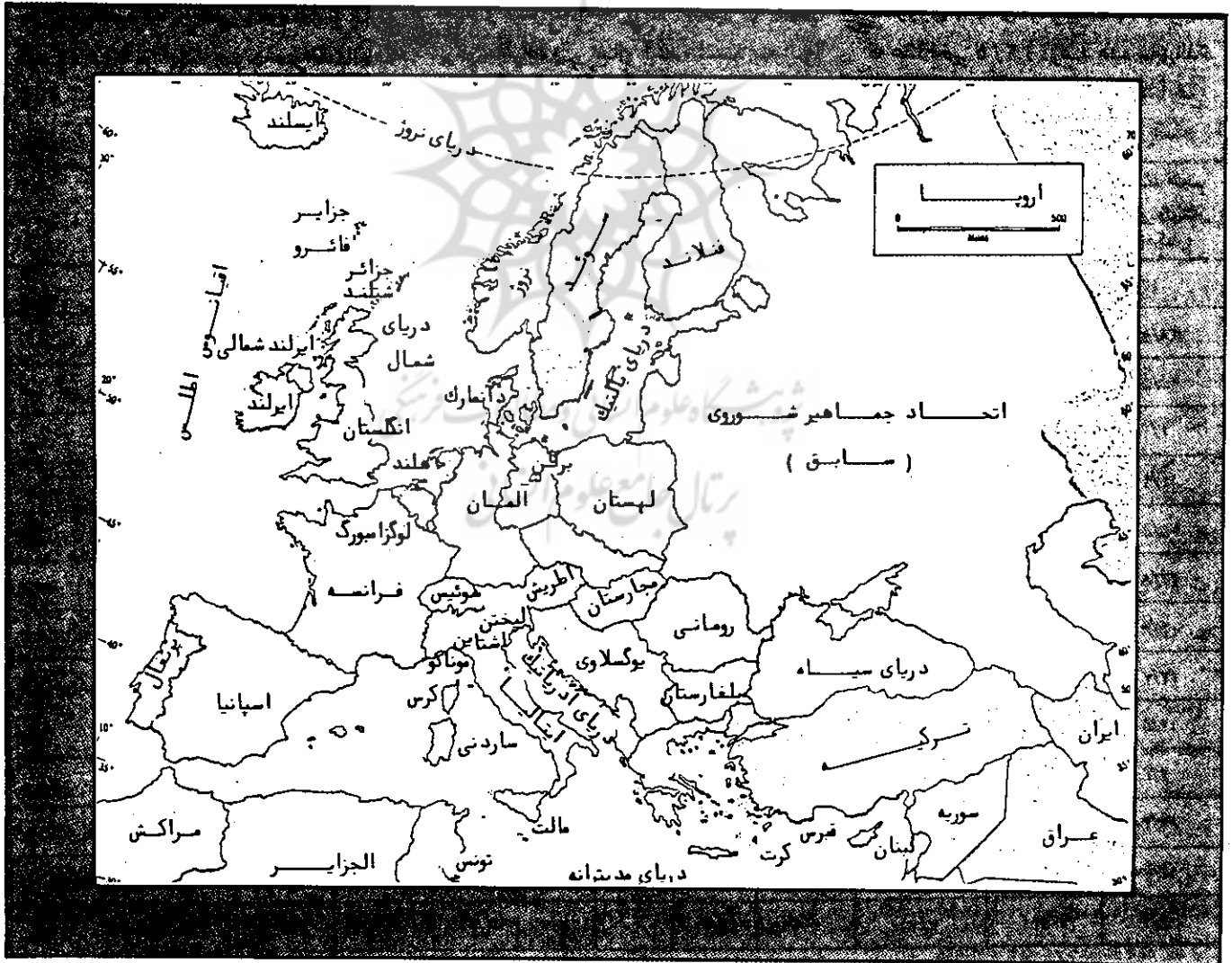
مأخذ: کتاب XII. International Turkish Cooperative Congress
Ankara 15-17 December 1987

۱. مقدمه

و فروش فرآورده‌های کشاورزی در فرانسه و برخی از کشورهای بالتیک را می‌توان نمونه‌هایی از این اقدامات دانست. نکته دوم این است که ترکیه صریحاً تصمیم

که نهضت تعاونی در آنها شروع شد، توسعه پیدا کرد، و در حال حاضر تعاونی‌های موفق دارند. توسعه تعاونی‌های مصرف در انگلیس، تعاونی‌های اعتبار در آلمان، تعاونی‌های تولید

اهمیت اتحادیه اقتصادی اروپا** برای ترکیه از نظر اقدامات تعاونی بر دو نکته استوار است. نکته اول این است که تعدادی از کشورهای تشکیل دهنده اتحادیه آنهایی هستند

گرفته به عضویت کامل اتحادیه اقتصادی اروپا درآید و از دهه ۱۹۵۰ به بعد تلاش‌های متعددی در این زمینه مبذول داشته است. با توجه به این محدوده فکری، در مقاله حاضر نخست وضعیت ترکیه و بازار مشترک اروپا بر اساس اطلاعات آماری مقایسه می‌شود و سپس به تبیین توسعه تعاونی و مشکلات آن در هر دو مورد می‌پردازیم. چون اقدامات تعاونی ترکیه عمدتاً در زمینه کشاورزی جریان دارد، مقایسه‌ها از دید اقدامات مربوط به تعاونی‌های کشاورزی صورت خواهد گرفت.

آنکارا که از اول دسامبر ۱۹۶۴ به اجرا درآمده و پروتکلی که از اول ژانویه ۱۹۷۳ لازم‌الاجرا بوده، ادامه دارد. در سال ۱۹۸۵ صادرات ترکیه به بازار مشترک به ۴۰/۳ درصد کل صادرات این کشور رسید. در همان سال، واردات ترکیه از بازار مشترک ۳۴/۳ درصد کل صادرات بازار مشترک را شامل می‌شد. سهم بازار مشترک در کل نقصان تجارت ۲۰/۴ درصد است. بی‌شک، بازار مشترک در روابط تجارت خارجی ترکیه حائز اهمیت است.

ترتیب، بازار مشترک با ۲۲۵ میلیون هکتار حوزه عمل، ۳۲۱ میلیون جمعیت، و تعدادی ویژگی اقتصادی و فنی دیگر، به صورت یک هویت مهم و بزرگ درآمده است.

از دیگر نکات قابل توجهی که در جدول آمده، اشتغال ۸/۵۷ درصد افراد شاغل بازار مشترک در بخش کشاورزی، ۳۳/۸۲ درصد در بخش صنعت، و ۵۷/۶۱ درصد در خدمات است. در حالی که اعداد مذکور در خصوص ترکیه به ترتیب ۵۹/۹۰، ۱۲/۷۰ و ۲۷/۴۰ درصد است که از یک تفاوت مهم در ساختار اشتغال حکایت می‌کند. در بازار مشترک ۱۰/۴ میلیون نفر در بخش کشاورزی کار می‌کنند، در صورتی که عده شاغلین ترکیه در این بخش تقریباً به همان اندازه، یعنی ۹/۴ میلیون نفر است.

برای آنکه تعاونی‌ها بتوانند به کارهای رقابتی خود ادامه دهند، لازم است مدیریت تعاونی‌ها کارآمدتر شده و کارکنان حرفه‌ای برای این منظور تربیت شوند.

۲. تفاوت ساختار اقتصادی و اجتماعی

در جدول شماره ۱ داده‌های کلان مربوط به بازار مشترک، شامل ۱۲ کشور از جمله یونان، اسپانیا و پرتغال آمده است. به این

رابطه ترکیه و کشورهای عضو بازار مشترک اروپا در چهارچوب موافقت‌نامه

جدول شماره (۱) تفاوت‌های اساسی ترکیه با کشورهای عضو بازار مشترک

کشور	مساحت (هکتار)	جمعیت (۱۰۰۰ نفر)	نرخ رشد جمعیت (درصد)	اشتغال بر حسب بخش فعالیت (۱۰۰۰ نفر)			درآمد سرانه ۱/۸۴	تعداد مدیران کشاورزی (۱۰۰۰)	کل زمینهای کشاورزی (هزار هکتار)	متوسط حجم مدیران کشاورزی (هکتار)
				کشاورزی	صنعت	خدمات				
بلژیک	۳/۰۵۲	۳/۸۵۵	۰/۰۳	۱۰۶	۱/۰۷۹	۲/۳۷۷	۷/۷۲۴	۱۰۳	۱/۳۹۳	۱۳/۵
دانمارک	۴/۳۰۸	۵/۱۲۰	۰/۱۳	۱۸۲	۶۸۵	۱/۶۸۸	۲/۵۵۶	۹۹	۲/۸۲۷	۲۸/۸
آلمان غربی	۲۴/۸۶۹	۶۰/۹۰۰	۰/۲۰	۱/۳۹۰	۱۰/۲۵۲	۱۳/۳۵۸	۲۵	۷۶۸	۱۱/۹۲۳	۱۵/۵
یونان	۱۳/۱۹۶	۹/۹۲۰	۰/۵۶	۱/۰۳۷	۹۸۲	۱/۵۷۰	۳/۵۸۹	۹۵۹	۳/۹۰۸	۲/۱
اسپانیا	۵۰/۴۷۷	۳۸/۶۰۰	-	۱/۷۶۶	۳/۲۲۲	۵/۳۰۷	۱۰/۴۲۲	۱/۸۱۸	۲۳/۵۰۶	۱۲/۹
فرانسه	۵۴/۹۰۷	۵۵/۱۰۰	۰/۴۷	۱/۵۸۲	۶/۷۰۲	۱۲/۶۳۲	۲۰/۹۱۶	۱/۱۳۰	۲۸/۷۶۰	۲۵/۵
ایرلند	۷/۰۲۸	۳/۵۵۲	۰/۹۷	۱۸۲	۳۲۰	۵۹۲	۱/۰۹۶	۲۲۱	۵/۰۳۷	۲۲/۸
ایتالیا	۳۰/۱۲۸	۵۷/۲۰۰	۰/۰۹	۲/۲۹۶	۶/۸۹۶	۱۱/۳۱۶	۲۰/۵۰۸	۲/۸۳۲	۱۵/۸۵۸	۵/۶
لوگز امبورگ	۲۵۹	۳۶۶	۰/۰۱	۶/۸	۵۳/۶	۹۹/۹	۱۶۰/۳	۲/۶	۱۲۷	۲۷/۷
هلند	۳/۷۲۹	۱۲/۵۰۰	۰/۳۶	۲۵۰	۱/۲۳۷	۳/۲۱۹	۵/۱۰۶	۱۳۹	۲/۰۱۰	۱۴/۵
پرتغال	۹/۲۰۷	۱۰/۱۰۰	-	۹۶۹	۱/۳۷۷	۱/۷۱۱	۴/۰۵۷	۷۶۹	۳/۳۱۲	۲/۳
بریتانیای کبیر	۲۲/۴۱۱	۵۶/۵۰۰	۰/۱۱	۶۲۰	۷/۸۰۲	۱۵/۸۴۵	۲۴/۰۶۵	۲۶۲	۱۶/۸۸۲	۶۲/۲
کل بازار مشترک	۲۲۵/۵۷۰	۳۲۱/۷۱۳		۱۰/۳۷۴	۴۰/۹۱۹	۶۹/۷۰۷	۱۲۱/۰۰۱	۹/۱۰۵	۱۱۵/۵۶۷	۱۲/۷
ترکیه	۷۷/۹۲۵	۵۱/۴۲۰	۲/۷	۹/۴۰۰	۲/۰۰	۲/۳۰۰	۱۵/۷۰۰	۹۹۵	۲۷/۵۲۱	۶/۲

شامل می‌شود.

متوسط هر مؤسسه کشاورزی در بازار مشترک ۱۲/۷ هکتار است، در حالی که عدد مزبور در ترکیه حدود نصف آن، یعنی ۶/۴ هکتار را شامل می‌شود.

در ترکیه درآمد سرانه (تولید ناخالص ملی) حدود ۱۰۰۰ دلار است، این عدد در پرتغال با کمترین عدد درآمد سرانه ۱۹۸۰ و در اسپانیا و یونان به ترتیب ۴۱۰۶ و ۳۳۸۴ دلار است. با توجه به اعداد فوق می‌توان دریافت که ترکیه در مقایسه با کشورهای عضو بازار

را شامل می‌شود.

از زمان‌های قدیم جوامعی پیشرفت کرده‌اند که ساختارهای کشاورزی ویژه داشته‌اند؛ امروزه اعتقاد بر این است که نخستین نمونه‌های تعاونی در کشاورزی و بخش دهقانی به وجود آمده است. تعاونی‌های آبیاری روزگاران کهن در بین‌النهرین، دامداری‌های گروهی آلپ، مؤسسات مشترک تولیدی واجتماعی روستاهای آباتولی در صدها سال پیش از این، و سازمان آهی^۱ را می‌توان از نخستین نمونه‌های نهضت تعاون دانست.

تعاونی‌های مصرف که توسط ۲۸ کارگر در شهر کوچک راجدیل ایجاد شد، با اصول ثابت خود راهنمای اقدامات تعاونی جدید قرار گرفت. در همین قرن، تعاونی‌های تولید فرانسه و تعاونی‌های اعتباری آلمان تأسیس شد.

نخستین نهضت جدید تعاونی ترکیه توسط میثات پاشا^۲ در سال ۱۸۶۳ با "بودجه دولت" آغاز گردید. از این بودجه به عنوان نوعی سازمان اعتباری برای سبک کردن بار مالی کشاورزان استفاده شد. پس از اعلام جمهوری در ترکیه و قوانینی که پس از دهه ۱۹۳۰ به تصویب رسید، از جمله می‌توان به قوانین فروش محصولات کشاورزی و قوانین مربوط به تعاونی‌های اعتباری کشاورزی اشاره کرد، گام‌های اساسی در جهت آغاز یک دوره جدید برداشته شد.

در ترکیه درآمد سرانه حدود ۱۰۰۰ دلار است. این عدد در پرتغال با کمترین عدد درآمد سرانه ۱۹۸۰ و در اسپانیا و یونان به ترتیب ۴۱۰۶ و ۳۳۸۴ دلار است.

مشترک فقیر است و در آغاز توسعه اقتصادی، مشکلات اشتغال و باروری دارد.

۳. اقدامات تعاونی در ترکیه و بازار مشترک

از دهه ۱۹۶۰ اقدامات تعاونی به صورت یکی از سیاست‌های جدی دولت ترکیه درآمد یافته است. در قانون اساسی سالهای ۱۹۶۱ و ۱۹۸۲ موادی به تعاون اختصاص یافت. در ماده ۱۷۱ قانون اساسی جدید سال ۱۹۸۲ آمده است: دولت باید برای حفظ منافع اقتصاد ملی در جهت اشاعه تعاون اقدام کند. این اقدامات می‌بایست با افزایش تولید و حمایت از مصرف‌کننده آغاز شود.

"لازم است تعاونی‌ها از هر لحاظ تحت نظارت و بازرسی دولت باشند، به فعالیتهای سیاسی نپردازند، و با احزاب سیاسی همکاری نکنند."

توسعه نهضت تعاون در ترکیه معلول پیشرفت کشورهای عضو بازار مشترک اروپا بوده است.

اندیشه گردهمایی برای تحکیم و وحدت از مبانی کارهای تعاونی است و می‌توان از نمونه‌های مختلف تعاونی یاد کرد، اما سرآغاز بحث، حرکت به سوی وجوه پیچیده‌تر تعاونی

به درستی نمی‌توان تعیین کرد که نخستین نهضت بین‌المللی تعاون در کجا و چه موقع آغاز شد. بین جامعه‌ای که رابرت آون^۳ اندیشه و طراحی آن را برعهده گرفت با «کالجهای صنعت» که در سال ۱۶۹۶ توسط جان بلر^۴ بنیاد نهاده شد، شباهت‌هایی وجود دارد. تجربیات زمان‌های مختلف در یکدیگر مؤثر بود (وات کیتز^۵ ۱۹۶۹).

هم در شرق و هم در غرب، بنیان‌گذاران انواع تعاونی‌هایی که به دلایل و برای مقاصد مختلف ایجاد شدند، کارکنان ماهری بودند که فقیر نبودند، اما اعضای اتحادیه‌های کارگری بودند.

واژه‌های "تعاون" و "تعاونی" از دهه ۱۸۲۰ در انگلستان به کار رفته است. تقریباً ۴۰ سال بعد این لغت به فرانسه راه یافت و در واژه‌نامه‌ها استعمال شد (وات کیتز، ۱۹۶۹، ص. ۱۹).

در ربع چهارم قرن نوزدهم اتحادیه‌های بین‌المللی تعاون بنیاد نهاده شد و فدراسیونهای تعاونی اروپای غربی و مرکزی بوجود آمد.

در حال حاضر، این نکته پذیرفته شده که اقدامات تعاونی عصر کنونی با نهضت راجدیل^۶، که در سال ۱۸۴۴ در انگلیس آغاز شد، به صورت سازمان یافته درآمد است.

در جدول شماره ۲ تعداد تعاونی‌ها، انواع آن، و اعضای تعاونی‌های ترکیه و بازار مشترک اروپا آمده است. در بازار مشترک اروپا ۲۰ میلیون نفر در تعاونی‌های مصرف، ۶/۶ میلیون نفر در تعاونی‌های اعتبار، و ۹/۵ میلیون نفر در تعاونی‌های کشاورزی عضویت دارند. اگر رشد سریع تعاونی‌های مسکن ترکیه را کنار بگذاریم، مبنای نهضت تعاون به بخش کشاورزی باز می‌گردد. این نهضت در آغاز مشابه کشورهای دیگر بود (مورسینک^۷، ۱۹۸۴). چون در ترکیه تعاونی‌های اعتباری، صیادی و برخی تعاونی‌های دیگر در زمره تعاونی‌های کشاورزی به حساب می‌آید، یک سوم ۴۰۱۳۶ تعاونی و ۳/۷ میلیون عضو آن زیر پوشش تعاونی‌های کشاورزی قرار می‌گیرند.

تفاوت نهضت تعاون بازار مشترک اروپا و ترکیه به تفاوت ساختارهای اقتصادی و اجتماعی مربوط می‌شود. همانند آنچه در خصوص دیگر فعالیت‌های کشوری صدق می‌کند، نخستین گامها را در جهت نهضت تعاون ترکیه، دولت برداشته است. به طوری که پروفیسور ویلبرانت^۸ در تهیه مقررات تعاونی در سال ۱۹۳۵ اظهار داشت، چون در آن سالها کشاورزان بی‌سواد بودند، لازم بود تعاونی‌ها را

به کمک مقرراتی که با رعایت و استفاده از تجربیات آلمان، انگلیس و فرانسه وضع می‌شد، اداره کرد (قانون تعاونی شماره ۵۳۶، اوت ۱۹۸۱). با توجه به این واقعیت که تعاونی‌ها به طور کلی جنبه کشاورزی داشت، نکات اصلی مقررات مربوط را می‌توان در جدول شماره ۳ جستجو کرد. در این جدول

تعاونی‌های تهیه و فروش بلژیک در ۱۰۰۰ نقطه، تعاونی‌های عضو دارد و این تعاونی‌ها به اقدامات خرید مبادرت می‌کنند. بانک مرکزی ریددزن بانک^{۱۱} دارای ۷۰۰ شعبه محلی است. نقش تعاونی‌ها، که در کل تولیدات کشاورزی کشور بسیار چشمگیر است، حداقل ۵ درصد در مورد تخم مرغ و حداکثر ۸۵

در قانون اساسی جدید ترکیه که در سال ۱۹۸۲ به تصویب رسید آمده است: دولت باید برای حفظ منافع اقتصاد ملی در جهت اشاعه تعاون اقدام کند. این اقدامات باید با افزایش تولید و حمایت از مصرف‌کننده آغاز شود.

تفاوت‌های ترکیه با کشورهای عضو بازار مشترک اروپا آمده است.

نهضت تعاونی بلژیک از اواخر قرن نوزدهم آغاز شد. اتحادیه‌های کشاورزی که در این سالها ایجاد شد، بعدها به مؤسسات بلژیکی موسوم به بورن باندز^۹ تبدیل گردید. این مؤسسات با ارائه خدمات تهیه، فروش، اعتباری و خدمات دیگر رفته رفته به مراکزی بسیار فعال در کلیه زمینه‌ها مبدل شد. اتحادیه مرکزی

درصد مورد پنی است.

در دانمارک تعاون به مفهوم امروزی کلمه از دهه ۱۸۸۰ آغاز شد. هرچند بین تعاونی‌های کشاورزی تفاوت‌هایی وجود داشت، اما ویژگی کشاورزی کشور موجب گردید که تعاونی‌های کشاورزی در الویت قرار گیرد. تعاونی‌های شهری همچنان ارتباط خود را با نهضت کارگری حفظ کرده، عمدتاً در زمینه مسکن و تهیه نان و نظایر آن فعال بودند (بیش

جدول شماره (۲) تعاونی‌های بازار مشترک و ترکیه و اعضای آن (اعداد ترکیه مربوط به سال ۱۹۸۳ است)

کشور	تعاونی‌های مصرف		تعاونی‌های اعتبار		تعاونی‌های کشاورزی		سایر تعاونی‌ها		تعاونی‌های مسکن		تعاونی‌های صنایع دستی		تعاونی‌های صیادی		جمع
	تعداد تعاونی‌ها	تعداد اعضا	تعداد تعاونی‌ها	تعداد اعضا	تعداد تعاونی‌ها	تعداد اعضا	تعداد تعاونی‌ها	تعداد اعضا	تعداد تعاونی‌ها	تعداد اعضا	تعداد تعاونی‌ها	تعداد اعضا	تعداد تعاونی‌ها	تعداد اعضا	
بلژیک	۴۳	۱۲۹۰	۱	۹۸۴	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۴۴	۲۲۷۴
دانمارک	۱۵۹۶	۹۴۰	۵۷	۱۴	۱۶۶۹	۲۹۰	-	-	۱۶۲	۱۶۳	۷۰	۲۶	۱	۳۹۴۲	۱۶۷۷
آلمان غربی	۹۸	۱۸۵۲	۵۴۹۰	۳۵۰۰	۱۰۱۹۲	۳۲۰۰	-	-	۱۹۸۱	۱۵۴۳	-	۲۹	۱	۱۷۷۹۰	۱۰۰۹۶
یونان	-	-	-	-	۶۰۹۱	۵۷۳	-	-	-	-	-	-	-	۶۹۹۱	۵۷۳
اسپانیا	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
فرانسه	۲۲۵	۳۸۳۵	۳۸۰۰	۲۰۰۰	۱۸۷۷۱	۳۷۰۰	-	-	۲۰۵۳	۴۷۰	۵۵۰	۳۵	۱۰۲	۲۵۵۰۱	۱۰۰۷۳
ایرلند	۴	۲	-	-	۳۱۰	۱۵۷	-	-	-	-	-	-	۱۲	۳۲۶	۱۶۰
ایتالیا	۳۷۰۴	۱۴۳۷	۷۴۶	۱۶۵	۶۶۵۸	۱۶۰۱	۵۹۵	۱۱۹	۶۳۳۹	۵۵۶	۳۳۵۳	۲۰۸	۶۱۳	۲۲۰۰۸	۴۱۳۲
لوکزامبورگ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
هلند	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۰/۲	-	۷	۰/۲
پرتغال	۹	۴	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۹	۴
بریتانیای کبیر	۲۸۷	۱۰۸۴۶	-	-	۲	۷	۲	۱	۱۶	۰/۵	۱۸	۷	-	۳۱۹	۱۰۸۶۰
کل بازار مشترک	۵۹۶۶	۲۰۲۰۶	۱۰۰۴۴	۶۶۶۳	۴۳۶۹۳	۹۵۲۸	۵۹۷	۱۲۰	۱۰۸۲۰	۲۷۳۲	۶۰۹۱	۳۲۰	۷۹۲	۶۰۳۷	۳۹۶۴۹
ترکیه	۴۲۱۴	۴۰۰	۲۲۸۶	۱۳۵۰	۱۰۴۵۷	۲۳۲۲	۱۲۴۹	۱۶۶	۱۹۶۲۷	۵۸۸	۱۹۶۰	۶۸۰	۳۴۳	۴۰۱۳۶	۵۳۳۲

خدمات نیز بسیار متداول است و به صورت اتحادیه و فدراسیون سازماندهی شده است. از جمله تعاونی‌های خدمات می‌توان از تعاونی‌های ماشین‌آلات نام برد. در منطقه ژورا^{۱۳} ۱۳۰۰۰ تعاونی ماشین‌آلات و ۱۰۴۰ تعاونی پنبه وجود دارد. سرانجام فعالیت تعاونی‌های فرانسه به صورت اتحادیه

نوزدهم در زمینه‌های تهیه و توزیع، تبدیل فرآورده‌های لبنی، حراج سبزی و تأمین اعتبارات مختلف آغاز شد. این نهضت با ضعف پایگاه کشاورزان، به ویژه باغداران مواجه است (بیشن تیرک، ۱۹۷۸). در هلند تعاونی‌ها به طور کلی یک هدف را دنبال می‌کنند.

اعضای آنها و رقابت با شرکت‌های بزرگ بخش خصوصی است.

در ترکیه، که هنوز جزء نهضت تعاونی کشورهای بازار مشترک اروپا محسوب نمی‌شود، نهضت تعاون در نیمه دوم قرن نوزدهم آغاز شد و در دوره جمهوری به شهرت رسید. چون تعاونی‌های کشاورزی و شهری ترکیه با تشویق و حمایت دولت ایجاد شده، نمی‌توان به طور کلی یک نظام تعاونی مؤثر ایجاد کرد.

علاوه بر قانون تجارت ترکیه در این کشور چهار قانون متفاوت تعاونی وجود دارد که همه ساری و جاری است و ۴۰۰۰۰ تعاونی حدود ۵ میلیون عضو دارند. به دلیل فقدان رقابت بازار و حمایت دولت، برخلاف آنچه در مورد بازار مشترک صدق می‌کند در این کشور برای کاهش تعاونی‌ها و اعضای آن تمایلی وجود نداشته است. به همین دلیل، چون اعتبارات خانه‌سازی اخیراً از طریق تعاونی‌ها به مصرف می‌رسد، تعداد اینگونه تعاونی‌ها و اعضای آن رو به افزایش است. مشکلات و مسایل عمده اقدامات تعاونی ترکیه را می‌توان به شرح زیر خلاصه کرد:

* وجود قوانین متفاوت تعاونی باعث شده که کارها توسط مراجع مختلف انجام شود. (یعنی عده آسپه‌ها متعدد باشند). در نتیجه نظارت و آموزش رضایت بخش نیست.

* نظارت و حمایت دولت باید بر اساس یک استراتژی برنامه‌ریزی شده و با ملاحظات اقتصادی صورت بگیرد و دیدگاه‌های سیاسی نباید در آن دخیل باشد. شایسته است به جای کنترل تعاونی‌ها، از آن حمایت شود و مخصوصاً این حمایت متوجه آنهایی که بر اساس اصول تعاون کار می‌کنند، باشد.

* لازم است به جای آنکه تعاونی‌ها به شکل ادارات دولتی اداره شود، از لحاظ سازماندهی و منابع مالی به صورت واحدهایی مستقل درآید. در این حالت، نیاز به تأمین بودجه احساس می‌شود.

* برای آنکه تعاونی‌ها بتوانند به کارهای رقابتی خود ادامه دهند، لازم است مدیریت تعاون

در ترکیه، وجود قوانین متفاوت تعاونی باعث شده است که کارها توسط مراجع مختلف انجام شود یا به اصطلاح: عده آسپه‌ها متعدد باشد. در نتیجه در این امر، نحوه نظارت بر تعاونی‌ها و آموزش تعاون رضایت بخش نیست.

ملی تعاونی‌ها در آمده تا مکمل فعالیت‌های تعاونی باشد (آرمون^{۱۴}، ۱۹۷۶).

در ایرلند موفق‌ترین تعاونی‌ها در زمینه مواد لبنی فعالیت داشتند، اما بعدها در زمینه‌های دیگر نیز به فعالیت پرداختند انجمن تعاونی‌های کشاورزی ایرلند با مسئولیت محدود توسط بنیاد معروف تعاونی پلانکت^{۱۵} در سال ۱۸۹۴ پی‌ریزی شد. سهم تعاونی‌های ایرلند در بازار، و نیز کارآیی آنها، بسیار زیاد است.

نهضت تعاونی ایتالیا یک تاریخ کاملاً طولانی دارد. نخستین تعاونی‌ها برای ایجاد زمین از طریق خشکاندن مردابها در دهه ۱۸۸۰ (سال ۱۸۸۳) تأسیس شد. پس از آن، در کلیه زمینه‌های کشاورزی تعاونی‌هایی ایجاد شد و گسترش پیدا کرد. به نظر می‌رسد تعاونی‌های تهیه و خرید ایتالیا بیش از بقیه فعال باشد.

در لوگزامبورگ نخستین تعاونی‌ها در سال ۱۸۸۵ برای زهکشی و آبیاری تأسیس شد. هم‌اکنون تعاونی‌های متعددی در زمینه‌های تهیه و توزیع، خدمات، مدیریت و بازاریابی فعالیت دارند. چون لوگزامبورگ یک کشور کوچک است از نظام تعاونی متمرکز بیشتر استقبال می‌شود. هم‌اکنون تلاش می‌شود تا گروه‌های کشاورزی را به صورت تعاونی‌های کشاورزی سازماندهی کنند.

نهضت تعاونی هلند در ربع چهارم قرن

پس از جنگ دوم جهانی، تعاونی‌ها در هم ادغام شدند. در نتیجه، عده اعضای آنها کاهش یافت و تعاونی‌ها برای جذب عضو جدید و بهبود شرایط مالی خود تلاشهایی را آغاز کردند.

اقدامات تعاونی انگلیس که بر اساس اصول سال ۱۸۴۴ استوار بود، عمدتاً بر محور تعاونی‌های مصرف دور می‌زند هرچند این امر معلول شرایط اجتماعی و اقتصادی کشور است، اثرات تأخیر در سازماندهی و حمایت مالی از تعاونی‌های کشاورزی نیز تأثیر به‌سزایی داشته است (بیشن^{۱۶}، ۱۹۷۸).

تعاونی‌های انگلیس را می‌توان بر حسب فعالیت آنها به چهار مقوله تقسیم کرد: تهیه و توزیع، خدمات، تولید، بازاریابی. با این همه، چون در انگلیس شوراها بسیار پیشرفته‌اند، تأثیر تعاونی‌ها در بازاریابی چندان حائز اهمیت نیست. از جمله مشکلات اساسی تعاونی‌های این کشور تمایل به کاهش تعداد تعاونی‌ها و

جدول شماره (۳) مقایسه تعاونیهای کشاورزی در کشورهای عضو بازار مشترک اروپا و ترکیه

کشور	سازمانهای تعاونی	وضعیت حقوقی به طور کلی	زمینه فعالیت تعاونیها و زیر مشخصات آنها		
			نوع تعاونی	تعداد تعاونیها	عده اعضا
بلژیک	اتحادیه کشاورزان بلژیک ۱۸۹۰	شرکت تعاونی با مسئولیت محدود	تعاونیهای تهیه و توزیع	۱۰۰۰	۳۰۰۰۰
	سازمان پس انداز و اعتبار ۱۸۹۲		تعاونیهای فروش	۵	۵۵۰۰۰
	تعاونی فروش ۱۹۴۵		تعاونیهای خدمات (اعتباری)	۷۰۰	۱۰۰۰۰۰
	طرحهای تعاونی ۱۹۳۰ قانون مالیاتها				
دانمارک	تعاونی لبنیات ۱۸۸۲	فقدان مقررات ویژه تولیدات دامی تابع شرکت و قانون مالیاتهاست	تولیدات لبنی	۲۷۴	۶۳۰۰۰
	تولید گوشت خوک و گاو ۱۸۸۷		تولید گوشت و مسایل کشتارگاه	۲۶	۹۱۰۰۰
	تولید و بازاریابی تخم مرغ ۱۸۹۵		بازار بازاریابی گوشت گاو	۳۹	۶۰۰۰۰
	تعاونی تهیه علوفه و کود شیمیایی ۱۹۰۶		تعاونیهای تهیه و توزیع	۸۴۰	۱۰۰۰۰۰
آلمان غربی	اتحادیه تهیه نان ۱۸۴۶	تابع قانون تجارت و شرایط اتحادیه	تعاونیهای اعتبار	۳۷۶۳	
	اتحادیه تهیه گوشت گاو ۱۸۴۹		تعاونیهای تهیه و فروش	۱۵۵۶	۷۸ درصد فروش شیر
	اتحادیه تأمین اعتبار ۱۸۶۴		تعاونیهای لبنی و تبدیل شیر	۲۹۷۰	۶۴ درصد کود شیمیایی ۶۰ درصد علوفه
	اتحادیه تعاونیهای کشاورزی آلمان ۱۹۳۰		تعاونیهای خدمات	۱۸۳۲	۲۷ درصد ماشین آلات
فرانسه	تعاونیهای لبنیات ۱۸۸۰	قوانین اساسی تعاون به	تعاونیهای لبنی	۱۰۰۲	۴۵ درصد شیر مایع، ۴۵ درصد کره، ۳۰ درصد پنیر
	تعاونیهای حفلات ۱۹۳۰	سالهای ۱۹۷۲ و ۱۹۲۰ بازمی گردد	تعاونیهای گوشت گوسفندی و گاوی	۱۹۶	۳۵ درصد گوشت خوک، ۱۵ درصد گوشت گوساله
			تعاونیهای غلات	۵۷۰	۷۷٪ گندم، ۶۸٪ جو، ۵۸٪ گاو، ۷۰٪ برنج
			تعاونیهای شراب و الکل	۱۵۲۷	۵۰ تا ۶۰ درصد کل بازار
ایرلند	تعاونی لبنیات ۱۸۸۹	قانون صنعت و تجارت به تاریخ ۱۸۹۳	تعاونی لبنی چند منظوره	۱۵۱	۶۴۰۰۰
	اتحادیه تعاونیهای کشاورزی ۱۸۹۴		تعاونی دامپروری	۳۳	۵۱۰۰۰
	تعاونی گوشت گوسفندی و گاوی ۱۹۲۰		تعاونی تهیه و توزیع	۳۲	۵۱۰۰۰
			تعاونی صیادی	۱۲	۸۳۲
ایتالیا	تعاونی کارکنان کشاورزی ۱۸۸۳	قوانین ۱۹۳۲ و پس از آن	تعاونی اعتبار		
			تعاونی تهیه و توزیع		۶۰٪ کود شیمیایی، ۳۵ تا ۵۰٪ دارو، ۵۵ تا ۶۰٪ بذر
			تعاونی میوه و سبزی		۱۰ درصد کل بازار
لوگزامبورگ	تعاونی آبیاری و زهکشی ۱۸۵۵	قانون سازمانهای کشاورزی به سال ۱۹۴۵ بازمی گردد	تعاونی لبنیات		۹۱ درصد کل بازار
	تعاونی فروش ۱۹۷۵		تعاونی حفلات		۷۰ درصد کل بازار
	بانکهای روستایی ۱۹۲۵		تعاونی تولید گوشت		۳۰ درصد کل بازار
			تعاونیهای تهیه و توزیع		۷۰ درصد کود شیمیایی و ماشین آلات

هلند	تعاونی تهیه و توزیع ۱۸۷۷	بر اساس قوانین سالهای ۱۸۷۶، ۱۹۲۵، ۱۹۷۴	تعاونی اعتبار	۱۲۰۲	۴۱ درصد کل بازار
	کارخانه های لینی ۱۸۸۶		تعاونی خرید	۴۸۰	۵ تا ۶۱٪ کل بازار
	تعاونی حراج سیزی ۱۸۸۷		تعاونی لینیات	۷۲	۸۸٪ جمع آوری و ۷۱٪ شیر مصرفی
	بانک تعاونی کشاورزی ۱۸۹۶		اجاره ماشین آلات	۱۳۸	۱۰ درصد کل بازار
بریتانیای کبیر	تعاونی راجدیل ۱۸۴۴		قانون صنعت و تجارت		
	تعاونی کشاورزی ۱۸۶۷		قانون شرکتها		۹۴ درصد شیر، با سهم قابل ملاحظه ای در بازار سبب زمینی
ترکیه	بودجه دولت ۱۸۶۳		قانون تجارت ترکیه	۸۶۱	۶۷۴۰۰۰
	نولیدکنندگان آبدین آيگک ۱۹۱۱		قانونهای شماره ۲۸۳۴ و ۲۸۳۶	۲۲۸۶	۱۰ تا ۸۸ درصد خرید کل تولیدات، به انضمام ۱۵/۸ تجارت خارجی
	شرکت های کشاورزی ۱۹۲۶		قانون شماره ۱۱۶۴	۱۹۶۲۷	۵۸۸۰۰۰
	تعاونیهای فروش و اعتبار کشاورزی ۱۹۳۵		قانون شماره ۱۵۸۱	۴۲۱۴	۳۰۰۰۰۰

مؤثرتر شده کارکنان حرفه ای برای این منظور آموزش داده شوند.

۴. نتیجه و ارزشیابی

کشورهای بازار مشترک اروپا عبارتند از کشورهای پیشرفته و صنعتی، در حالیکه ترکیه یک کشور در حال توسعه و سریعاً در حال دگرگونی است. چون بین بازار مشترک اروپا و ترکیه از لحاظ ساختارهای اقتصادی و اجتماعی تفاوت وجود دارد، مشکلات تعاونی این دو نیز طبعاً متفاوت است.

در کشورهای بازار مشترک تعداد تعاونیها و اعضای آن به دلیل ادغام تعاونیها رو به کاهش است و تعاونیها در حال انتخاب روشی بینابین اتحادیه های بازرگانی و شرکتها هستند. در دانمارک تلاش بر این است که ویژگیهای تعاونیها به عنوان یک سلسله واحدهای بخش خصوصی حفظ شود. چون در این کشور تعاونیهای تولید فراوان است، تغییرات سریع ساختارهای اقتصادی و کشاورزی، هراسهایی را درباره آینده تعاونیها ایجاد کرده است. برای حفظ ویژگیهای مؤسسات تعاونی بزرگ و پیچیده هفت پیشنهاد زیر ارائه شده است (بگر ۱۷، ۱۹۸۲):

۱. داشتن اعضای و نمایندگان شایسته تر در تعاونیها؛
۲. برخورداری اعضای و نمایندگان از قدرت متعادل کننده؛

خدمات دولتی از طریق تعاونیها انجام شود؛
- شایسته است نقش زنان در توسعه اقتصادی مورد توجه زیاده تر قرار گیرد؛
- لازم است اهداف، محدودیتهای و اولویتهای مربوط به ایجاد هماهنگی در کمکهای بین المللی و همکاری برای پیشرفت بیش از پیش از نتایج لازم برخوردار گردد.

* استادیار دانشگاه آنکارا، دانشکده کشاورزی
* * بازار مشترک اروپا هم ترجمه شده است. م.

* Floxera: نوعی بیماری قارچی است.

1. Ahi organization
2. Robert Owens
3. John Bellers
4. Watkins
5. Rochdale
6. Mithat pasa
7. Morsink
8. Professor Wilbrant
9. Boerenbonds
10. Raiddesenbank
11. Bicentirik
12. Raiffeisen
13. Jura
14. Armon
15. Plunkett
16. Baser
17. Bager

۳. غیرمتمرکز کردن سازمان تعاونیها؛
۴. نظارت و بازرسی مستقیم اعضاء بر تعاونیهای ثانوی یعنی بر اتحادیهها و تعاونیهای مرکزی؛
۵. مشارکت بیشتر کارکنان در تعاونیهای بزرگ بر اساس فرایند دموکراتیک تعاونی؛
۶. فراهم کردن امکان نظارت بیشتر مصرف کنندگان بر تعاونیها؛
۷. افزایش همکاری بین تعاونیها.

اقدامات فوق الذکر را باید تعاونیهای غرب برای همپایی با تغییرات، مورد توجه قرار دهند. اما برای حل مشکلات تعاونی در کشورهای در حال توسعه ای نظیر ترکیه پیشنهادهایی مطرح شده که به شرح زیر است (دفتر بین المللی کار، ۱۹۷۷):
- لازم است در کشورهای در حال توسعه نقش تعاونیها مشخص شود و مردم در سطح گسترده آن را بشناسند؛
- شایسته است برای اجتناب از گروه بندیهای افراطی و سوء استفاده از "تعاونیها" آموزشهای لازم ارائه شود؛
- لازم است در رابطه با تعاونیها از اشتباه و شکست اجتناب شود؛
- رهبری و کارشناسی تعاون باید بیشتر مورد توجه قرار گیرد؛
- تعاونیها را نباید بخشی از ساختار عمومی نظام اداری یا بوروکراسی تلقی کرد؛
- لازم است رفته رفته تعداد زیادی از